

Министерство просвещения Приднестровской Молдавской Республики
Муниципальное образовательное учреждение
«Тираспольская средняя школа № 18 с гимназическими классами»

Название организации общего образования

**Республиканский конкурс
«Языковая мозаика: педагогические находки»
среди педагогических работников всех уровней образования
Приднестровской Молдавской республики**

Номинация

«Методическая разработка урока»

по официальному украинскому языку и литературе

Тема: Устное изложение художественного текста повествовательного характера с элементами описания природы Николая Шуды «Дубоносы»
6 класс

Автор: *Чорнобай Татьяна Петровна* *учитель украинского языка и литературы высшей квалификационной категории МОУ «ТСШГК № 18»*

**Тирасполь
2026**

ПОЯСНИТЕЛЬНАЯ ЗАПИСКА К УРОКУ

Цели урока:

1. Учебная: повторить и углубить знания учащихся о типах и стилях речи; научить различать научное и художественное описание; формировать навык связного устного воспроизведения прочитанного художественного текста; формировать умение определять тему и главную мысль текста, его подтемы и микротемы в процессе составления плана.

2. Развивающая: развивать связную речь, творческие способности, память, обогащать словарный запас; совершенствовать умение воспроизводить устное высказывание художественного стиля.

3. Воспитательная: воспитывать любовь к природе родного края (Приднестровья), чувство бережного отношения к окружающему миру и гордости за малую родину.

4. Методическая: выбор методов и форм обусловлен спецификой темы (сочетание разных типов речи) и психологическими особенностями восприятия художественного текста. Метод лингвистического анализа текста позволяет учащимся «увидеть» авторские приемы. Разбор эпитетов необходим для того, чтобы описание природы в изложении не было сухим перечислением фактов, а несло эмоциональную нагрузку. Метод моделирования (составление плана) позволяет визуализировать структуру повествования. Демонстрация пейзажных изображений или прослушивание звуков природы создает необходимый эмоциональный фон («эффект погружения»), что облегчает процесс запоминания образов. Фронтальная беседа на этапе анализа текста стимулирует коллективный поиск смыслов. Индивидуальная работа на этапе подготовки черновика плана развивает самостоятельность и ответственность за конечный речевой продукт. Прием речевого самоконтроля (устное изложение) предполагает обязательную стадию «проговаривания про себя», что тренирует внутреннюю речь и готовит базу для успешного перехода к письменным видам работ.

Тип урока: урок развития связной речи (устный пересказ).

Форма урока: урок-исследование (литературно-орнитологическая экспедиция).

Место урока в учебной программе: урок составлен согласно разделу учебника Аношкина І. О., Марчук О.М. «Українська мова та література» 6 клас «Морфологія. Орфографія. Іменник», урок развития связной речи, использован республиканский компонент, текст взят из произведения приднестровского автора Николая Шуды «Дубоносы»

Формы работы: индивидуальная, фронтальная, групповая (дифференциация на «Литераторов» и «Орнитологов»).

Методические материалы: карточки с заданиями, схемы, презентация, видеоматериал, эпиграф, лепестки, загадки.

Оборудование, материалы, подготовка:

Оборудование и материалы

1) Технические средства: компьютер, проектор, аудиоклонки.

2) Мультимедиа: презентация к уроку, видеоролик «Жизнь дубоноса», аудиозапись пения/стука дзьоба птицы.

3) Раздаточный материал: текст Николая Шуды «Дубоносы», карточки для кейса «Редактор», бумажные лепестки (для системы оценивания), памятки «Как сделать пересказ интересным».

4. Оформление: эпиграф на доске, макеты серединок подсолнухов для каждой группы.

Подготовка к уроку

1) Разделение класса на две группы: «Литераторы» и «Орнитологи».

2) Опережающее задание для группы литераторов: подготовить краткую биографическую справку о писателе Николае Шуде.

3) Опережающее задание для группы орнитологов: подготовить интересные факты о птице дубонос.

Методы и технологии:

Технологии: ИКТ (мультимедийная презентация, видео), технология проблемного обучения, игровые технологии, элементы технологии КСО (коллективного способа обучения).

Методы:

Словесные: слово учителя, беседа, «Таинственный звук».

Наглядные: видеофрагменты, иллюстрации, «Ассоциативный куст».

Практические: метод «Цветные маркеры», кейс «Редактор», языковой практикум.

Рефлексивные: метод «Три П», упражнение «Подсолнух».

Ожидаемые результаты:

1. Предметные. Учащиеся умеют определять тему и основную мысль; различают научный и художественный стили описания; успешно воспроизводят текст, сохраняя его структуру и образность.

2. Метапредметные. Умение работать в группе, анализировать информацию из разных источников (текст, видео, аудио), синтезировать собственные высказывания на основе плана.

3. Личностные. Формирование экологической культуры, эстетического восприятия природы через литературу, осознание связи между человеком и миром живой природы.

Приложения: тексты заданий, шаблоны, раздаточные материалы

Список литературы:

- 1) Аношкина И. О., Марчук О.Н. «Українська мова та література» 6 клас
- 2) Газета «Гомін» стаття Н. Шуда
- 3) «Література Придністров'я. Хрестоматія 5-6 клас»
- 4) Методическое пособие «Література Придністров'я. 5-11 клас. Біографії. Аналіз програмних творів поетів та письменників».

Тема: Усний переказ художнього тексту розповідного характеру з елементами опису природи Миколи Шуди «Дубоноси».

Мета: а)повторити й поглибити знання учнів про типи й стилі мовлення; пояснити особливості будови речень опису природи, а також відмінність між науковим та художнім описами; підготувати учнів до переказу, формувати уміння визначати тему й головну думку тексту, його підтеми і мікротеми у процесі складання плану, самостійно добирати адекватні змісту виражальні засоби мови; реалізувати задум - стисло відтворювати вихідний текст-зразок;

б) розвивати зв'язне мовлення, творчі здібності, пам'ять, збагачувати словниковий запас; удосконалювати вміння відтворювати усне та висловлювання художнього стилю,

в)виховувати любов до природи рідної землі, почуття бережливого ставлення до навколишнього світу, гордості за малу батьківщину.

Тип уроку: урок розвитку зв'язного мовлення (урок усного переказу)

Форми роботи: індивідуальна, фронтальна, групова.

Методи і прийоми: слово учителя, бесіда, аналіз мовного матеріалу, самостійна робота, дослідницька робота, групова робота кейс «Редактор», «Асоціативний куш», гра «Дзьоб-крила-хвіст», метод рефлексії «Три П» (Персоналізація), прийом «Кольорові маркери», «Таємничий звук» (аудіо-загадка), робота з підручником і друкованим матеріалом.

Очікувані результати: учні розрізняють стилі й типи мовлення; мають уявлення про них; уміють докладно переказувати тексти з елементами опису природи.

Обладнання: підручник, текст для переказу, презентація, відео «Дубоноси», таблиці, картки, епіграф на дошці, комп'ютер, пелюстки.

Хід уроку

I.Організаційний момент (психологічна вправа: «Дзьоб-крила-хвіст»): (1 хвилина)

Учитель:- Добрий день, дорогі учні! Перед тим як ми почнемо роботу, давайте перевіримо нашу готовність до уроку. Якщо ви готові уважно слухати -торкніться вушок. Якщо ви готові влучно відповідати - торкніться кінчика носа (це буде наш символічний «дзьоб»). Якщо ви готові активно працювати - розімніть плечі, як птахи розминають крила перед мандрівкою.

- Чудово! Наші «крила» готові, «дзьоби» нагострені на нові слова. Тож не гаємо часу і починаємо працювати. Наш клас поділено на дві групи. Перша група-дослідники-літератори, друга – дослідники-орнітологи. А хто такі орнітологи? Орнітологи вивчають життя птахів. Ви сьогодні будете отримувати завдання і виконувати деякі вправи не тільки самостійно, а й своєю групою. За це ви отримуєте ось такі пелюстки.

II. Актуалізація опорних знань учнів. (5 хвилин)

1)Бесіда (картини природи на слайді)

Учитель:-Урок хочу почати з такого питання. Як називається наш край, в якому ми живемо? (Придністров'я) Чим багата наша республіка, наш край? Чим ми милуємось, коли виходимо надвір? (природою) А яка наша природа, чим вона багата? (рослинами, тваринами, річками)

2) **Поетична хвилинка. Робота з епіграфом (на дошці).** А ви знаєте, що багато письменників нашого краю описували в своїх віршах, творах картини природи? Зверніть увагу на епіграф до нашого уроку. (Учні читають епіграф).

«В сонячнім промінні даль вируюча,

Квітами палаючі поля.

Неповторна , мила і хвилююча

Наша рідна матінка-земля» (В. Сайнчин «Степовий етюд»)

- Це уривок з вірша нашого придністровського поета Віталія Сайнчина.

- Як ви думаєте, що описує автор? (природу)

- Яке почуття викликають у вас ці рядки радості чи суму? (радості)

- Що він хоче показати цими рядками? (як він любить свою Батьківщину)

- Як він називає землю? Які слова використовує при цьому? (рідна матінка-земля)

- Як ви розумієте слова «*квітами палаючі поля*»? (квіти цвітуть)

- А яких ще придністровських письменників ви знаєте? (**фото-Галина Васютинська,**

Надія Делімарська, Віталій Сайчин, Володимир Поята, Дмитро Шупта (додаток 1))

3) **Хвилинка-цікавинка:** Учитель: - В цьому році ми продовжимо знайомитись з творами придністровських письменників, які люблять наш край й хочуть поділитися своїми враженнями з нами. Сьогодні на уроці ми звернемо увагу на один із творів придністровського письменника Миколи Шуди «Дубоноси». Наша група дослідників-літераторів підготувала розповідь про цього письменника.

Виступ дослідників-літераторів з біографією та творчістю. (фото автора) (додаток 1)

III. Оголошення теми і мети уроку (35 хвилин)

1)Бесіда. Учитель:- А як ви думаєте, про що ще ми сьогодні будемо говорити? Яка мета нашого уроку?(про природу, описувати наш край)

- Так, але не просто говорити, а працювати над чим? (над нашим розвитком зв'язного мовлення, збагачувати словниковий запас, розвивати мислення, читати, переказувати).

- А також будемо вчитися складати план до тексту і переказувати, дізнаємося ще багато цікавого про птахів з тексту, над яким ми будемо працювати сьогодні. Як ви думаєте, яка тема уроку?(Запис до зошита дати й теми уроку)

Тема: Усний переказ художнього тексту розповідного характеру з елементами опису природи Миколи Шуди «Дубоноси».

1) Навчальний матеріал. (таблиці стилі й типи мовлення на слайді)

Учитель:-У вас на столі лежать пелюстки із завданням. Зачитайте завдання.

1 група - літератори. Запишіть на цих листах стилі мовлення. (*художній, науковий, публіцистичний, офіційно-діловий, розмовний*) Поясніть сферу вживання цих стилів.

2 група - орнітологи. Запишіть типи мовлення. (*Опис, міркування(роздум), розповідь*)

Що ви знаєте про текст-роздум? Розповідь? Опис?

2)Робота з підручником. А тепер відкрийте підручник на сторінці 35. Зверніть увагу на теоретичний матеріал, який дає нам підручник, що нового ви дізнаєтесь.

Опис - відображення явищ дійсності через перелічення їх основних ознак і властивостей.

Композиція опису: а) загальне уявлення про предмет; б) розповідь про окремі ознаки і властивості: зовнішні - матеріал, розмір, форма, колір; внутрішні-призначення, місце і час; в) оцінка об'єкта опису; г) висновок сказаного.

Об'єкт опису: предмети, тварини, зовнішність людини, природа, місцевість, пам'ятки історії та культури, процеси діяльності людини.

Опис може бути в різних стилях: а) художній (художні засоби-епітети, порівняння, уособлення); б) науковий (слова в прямому значенні)

- Що нового ви дізналися про опис?

- Виконуємо вправу №55. Прочитайте уривки, визначте стиль кожного з них. Свою думку доведіть. Яка мета наукового опису природи, яка художнього? (**додаток 2**)

1 група-літератори працює над текстом №1 (науковий)

2 група-орнітологи працює над текстом №2 (художній)

4) Робота над переказом тексту.

а) Слово вчителя: «**Таємничий звук**» (аудіо-загадка). Учитель вмикає на 10-15 секунд запис стукоту дзьоба об тверду кісточку або спів дубоноса.

-Діти, заплюште очі. Чуєте цей звук? Це не просто птах, це справжній «лісовий ювелір» за роботою. Сьогодні на уроці ми не лише навчимося переказувати текст, а й дізнаємося, хто в нашому саду має силу розколоти камінь, щоб дістатися до ласощів.

- Чи готові ви стати розвідниками-орнітологами? Сьогодні ми познайомимось із твором Миколи Шуди «Дубоноси». А з вас знає хтось, хто це?

б) Загадка: *Прилетіли гості,*

Сіли на помості.

Без сокири, без лопати

збудували собі хати. (Птахи)

в) Відомості про дубоноса. (картинки птаха Дубоноса) (додаток 3)

- Послухаємо повідомлення дослідників-орінтологів, які підготували на сьогоднішній урок розповідь про Дубоноса. А чи знаєте ви назви птахів, які ще проживають у нас ?
(горобці, синиці, ворони)

5) Фізкультхвилинка (відео за рухами птаха) «У гостях у дубоноса»

Учитель: «Діти, ми засиділися, як дубоноси на гілці вишні. Час розім'яти крила!»

-«Розправляємо крила»: Руки в сторони, робимо плавні помаху вгору-вниз (імітуємо політ великого птаха). Повторити 5 разів.

-«Гострий дзьоб»: Нахили голови вперед, торкаючись підборіддям грудей, а потім назад (ніби дубоніс дзьобає кісточку). Повторити 4 рази.

-«Озираємося навколо»: Повороти голови вліво та вправо (пташка перевіряє, чи немає поблизу kota). Повторити по 3 рази в кожен бік.

-«Чистимо пір'ячко»: Піднімаємо плечі вгору до вух і різко опускаємо. Повторити 5 разів.

-«Стрибки по гілках»: Легкі стрибки на місці, руки на поясі. 10 секунд.

-«Смачна знахідка»: Глибокий присід (ніби піднімаємо кісточку з-під снігу) і випрямляємося, потягнувшись руками до сонця.

б) Словникова робота. Перш ніж читати текст, звернемо увагу на нові слова.
Словник: зміцнілось-окрепло, кострубаті-корявые, не заздрился- не покушался, годівниця-кормушка, шпак-скворец, нерухомо-неподвижно, трапеза - прийом їжі.*

7) Читання тексту вчителем (додаток 4)

Учитель: А зараз уважно послушайте текст. Зверніть увагу, які предмети описав автор, щоб відтворити картину природи? Як поведуть себе птахи? Ви повинні запам'ятати прочитане, щоб потім усно переказати, де і коли відбуваються події, хто брав у них участь.

Бесіда за змістом прочитаного

Учитель: Давайте разом відповімо на запитання до твору, щоб вам легше було орієнтуватись у його змісті. Ваші відповіді на мої запитання надають мені можливість побачити, наскільки уважно ви слухали текст, чи сподобався він вам.

- З чого автор починає свою розповідь ?(Вишні)

- Чому вишні залишились незібрані?(Вони були кособокі, різноколіберні)

- Що став помічати автор? (половинки вишневих кісточок без ядерця)

- Хто прилітав до вишні? (дубоніс)

- Чим пригощав автор птахів?(кісточки з черешневого компоту)

- Що робили дубоноси своїм міцним дзьобом?(давили кісточки)

- Чи сподобалось їм у автора і чому?(так, прилітали ласуватись)

- Що є об'єктом опису в творі? (вишня, птахи) Зачитайте.

- В якому стилі вони описуються в художньому чи науковому? (художньому) Доведіть свою думку.(**порівняння** «сіра самочка, дрібніша за шпак», **епітети** «чорна вишня, вишеньки різноколіберні, кострубаті, кособокі»)

8) Працюємо в групі.

1 група - літератори Завдання. Визначте тему і головну думку тексту ? (Основна думка: любов до природи рідного краю, тема: життя дубоноса).

2 група – орнітологи Завдання. До якого стилю (*художній*) та типу (*розповідь з елементами опису*) мовлення належить поданий текст? В зошит.

9) Перегляд та обговорення відеофрагменту «Хто такий дубоніс?» (додаток 5)

Порівняйте побачене у відео з тим, як птаха описав автор у тексті.

10)Словниково-семантична робота.

Робота в групі. На столі лежать пелюстки із завданням. (**додаток 6**)

Знайдіть у тексті:

1 група - літератори - ознаки, які допоможуть описати вишню з вишеньками.

2 група – орнітологи - ознаки, які допоможуть описати птахів.

11) Складання плану тексту (робота в групі).

Учитель: Прочитайте оповідання ще раз, поділіть його на частини і своїми групами складаєте план тексту, в якому відобразяться основні епізоди розповіді, і за яким ви і переказуватиме текст.

Методичний **прийом «Кольорові маркери»**. У своїх зошитах позначте частини плану різними кольорами: Синім - те, що стосується подій (розповідь). Зеленим - те, що описує вигляд птахів (опис).

1 група - літератори – цитатний план (художній)

2 група - орнітологи - робочий (логіко-структурний)

Вчитель: Під час складання плану на дошці, зверніть увагу учнів на 4-й та 5-й пункти. Саме тут зосереджений опис природи (птахів) та їхніх дій. Запитання до учнів під час складання плану: Яка частина тексту є вступом? (Про вишню). Де починається розгортання подій? (Поява слідів на снігу). Який момент у тексті найбільш детальний? (Опис птахів та того, як вони їдять). Чим завершується історія? (Випишіть слово «гостинність»).

Перевірка планів груп:

Робочий (логіко-структурний) план :

1) Заслабла вишня. (Невдала пересадка та дрібні плоди).

2) Незібраний врожай. (Чому ягоди залишилися на дереві).

- 3) Загадкові сліди під деревом. (Половинки кісточок на снігу).
- 4) Портрет дубоносів. (Опис зовнішності самця та самочки).
- 5) Дивовижна робота дзьобом. (Як птахи луцять кісточки).
- 6) Вдячні гості годівниці. (Дружба людини та птахів).

Цитатний план (художній)

- 1) «Чорна вишня... заслабла».
- 2) «Вишеньки зріли різноколіберні».
- 3) «Сліди трапези дубоноса».
- 4) «Рожево-рудий самчик і сіра самочка».
- 5) «Так птахи давили кісточки».
- 6) «Щоденні гості моєї годівниці».

12) Усний переказ фрагментів за пунктами плану. (слова на слайді)

Вчитель: Перед початком переказу ми проведемо коротку **«Мовну розминку»**. Ви спробуєте вимовити складні слова: *різноколібені, завтовшки, кострубаті, обтягнувши, виштовхували*.

Учні груп по черзі переказують текст за складеним планом, та опорними виразами **«Скарбничка слів»**. Робочий план уроку з опорними словами (опорні слова на слайді):

1. Заслабла вишня. Опорні слова: *стовбур завтовшки в руку, пізня весна, не знайшов часу зірвати цвіт, не витягла плодоношення*.
2. Незібраний врожай. Опорні слова: *різноколіберні, кострубаті, кособокі вишеньки; підгнило від вологості, зморщена шкірочка*.
3. Загадкові сліди на снігу. Опорні слова: *засніжило, половинки без ядереця, сліди трапези, міцний дзьоб, розділити по шву*.
4. Портрет пернатих гостей (елемент опису). Опорні слова: *рожево-рудий самчик, сіра самочка (дрібніша за шпака), міцна будова тіла, дуже товстий дзьоб*.
5. Майстерність дубоносів. Опорні слова: *сиділи нерухомо, похитували головою по вертикалі й горизонталі, давили кісточки, виштовхували язичком*.
6. Гостинність автора. Опорні слова: *черешневий компот, годівниця для синичок, щоденні гості*.

13) Закріплення матеріалу кейс «Редактор» (додаток 7)

Вчитель: Перед вами лежать картки із завданням. Вам у групах потрібно відновити текст. Вставити пропущені слова.

1 група-літератори - 1 частина

2 група-орнітологи 2 частина

Учні зачитують тексти.

IV. Підсумок уроку й оцінювання. (4 хвилини)

1) Учні самостійно роблять висновки за допомогою методу «Три П» (Персоналізація)

Учитель пояснює принцип методу (на слайді)

- Пізнав (Що нового я дізнався про край/автора?)
- Персоналізував (Який твір або рядок відгукнувся мені особисто?)
- Поділюся (Про що я розповім друзям або батькам удома?)

2) Хвилинка-цікавинка (картинка соняшника) (додаток 8)

Учитель: Весь урок ви працювали й отримували пелюстки. А тепер зверніть увагу на дошку. А що це за пелюстки? Це ваші знання, які ви отримували на уроці. Ви можете самостійно оцінити, як ви сьогодні працювали. Подивіться, чи багато пелюстків ви сьогодні збрали? На що схожі ці пелюстки?

*На городі нога стоїть,
На нозі голова висить.
Куди сонце повертається,
Туди голова нахиляється. (Соняшник)*

Кожна група збирала свій соняшник. Учні виходять до дошки й прикріплюють пелюстки до середини соняшника.

3) Домашнє завдання.

Домашнє завдання (на вибір):

1. Творча робота «Репортаж із підвіконня» Уявіть, що ви - лісовий репортер. Напишіть короткий текст (5–7 речень) про те, як дубоноси відвідали годівницю, але від імені самого птаха. Підказка: Використовуйте слова з уроку: «міцний дзьоб», «смачна трапеза», «гостинний господар».

2. Спостереження «Пташина їдальня» Якщо у вас біля дому є годівниця, поспостерігайте за її відвідувачами протягом 15 хвилин. Запишіть у зошит:

Яких птахів ви побачили?

Як вони поводитися (сміливо, обережно, галасливо)?

Чи вдалося побачити дубоноса або когось із його родичів?

3. Художнє завдання «Портрет дубоноса»

Намалюйте ілюстрацію до тексту Миколи Шуди. На малюнку обов'язково підкресліть особливості птаха, про які ми говорили: масивний дзьоб та характерне забарвлення (рожево-рудий самець або сіра самочка).

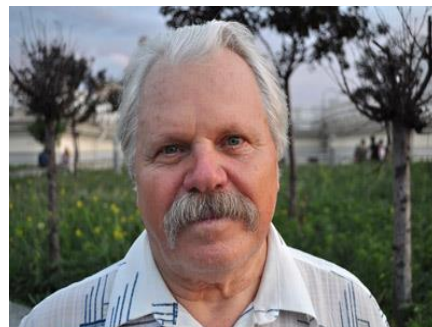
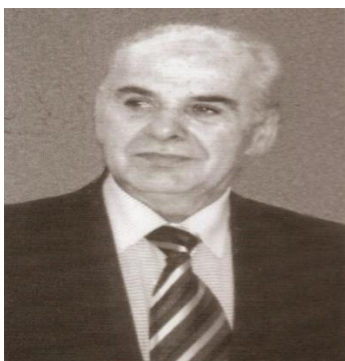
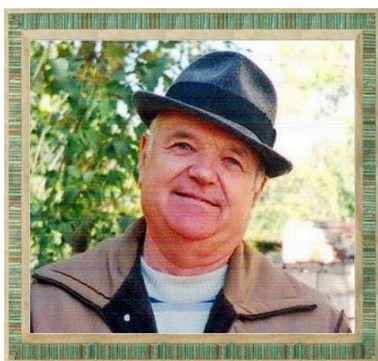
ДОДАТКИ

Додаток 1

Микола Шуда

Галина Васютинська

Надія Делімарська

Віталій Сайнчин

Володимир Пюта

Дмитро Шупта

«С природой с детства крепко подружился
И как с сестрою, был всегда на «ты»».
Настолько с ней во всем в единстве слился,
Что шепчет стих листа, слагают лесня цветы.
Мне жаворонок пел в степи холмистой
И трелью соловей в лесу пьянил.
В своих скитаньях по траве росистой
Я не один рассказы сочинил.
В моей судьбе, без гриновской Ассольи
Все, что отмерено, то вылитое до дна.
Душой и телом я всегда был волен,
Влюбленность в жизнь меня вперед вела»
(«О себе», 1998)

Николай Шуда
(1939-2006)

Микола Петрович Шуда народився 21 грудня 1939 році. Він був поетом, співаком природи. Захоплювався краєзнавством і туризмом. Вивчав флору і фауну Молдови в численних походах по рідному краю. Працював завучем у школі настільного тенісу. Микола Шуда писав свої вірші, замальовки про Дністер, про птахів і тварин Придністров'я, оповідав про природу рідного краю.

Його публікації на природоохоронні теми друкувалися в дубоссарській газеті «Зоря Придністров'я» та екологічній газеті «ПОГЛЯД». Він був активним членом Дубоссарської громадської організації «Медики за екологію» і Літературного об'єднання «Гармонія». Його твори ввійшли до підручника «Література рідного краю» для школярів.

Микола Петрович багато бачив, знав не лише з книг, а з живого спілкування з природою і подорожей. Був справжнім туристом, любив далекі краї, рідних людей і близьких друзів, синє море і високе небо. І його любили...Любимо... Микола Шуда пішов з життя на 66 році.

Додаток 2

1 група-літератори працює над текстом №1.

Дерева широколистих дібров помірного клімату вкриті листям лише влітку. Стовбури й гілки дерев захищені товстою корою, бруньки смолистою лускою. Загальна поверхня листків велика.

Широколистий ліс має складну ярусну будову. Надґрунтовий шар з опалого листя пухкий і товстий. Мох зустрічається лише на пнях або повалених стовбурах. Затемнення в дібровах не є великим. Крони дерев утворюють порівняно розряджене шатро. *(науковий)*
Словник: стовбур-ствол, бруньки-почки, лускою-чешуей, шар-слой, шатро-шатер, купол

2 група-орнітологи працює над текстом №2.

Зелене царство пишніло неповторною красою. Вітер збивав з дубів зелену піну. Із осик з тихим шелестом гвинтилося на землю жовте листя. Неначе боярські шапки зеленів мох, розцяцькований жовтим осиковим листям. Сохла папороть, згортаючи пальмові листки. Осички просили на зиму чобітки, а дуби наглухо застібали кожухи. І над усім цим лісовим царством - небо безкрає, поцинковане небо, що світить сонцем, дихає заморозками тирликає жалібним квилінням запізнілих гусячих зграй. *(художній)*

Словник: твинтилося - винтилось, розцяцькований - расфужыренный, тирлика е-пиликает, квилінням-стоном

Додаток 3

Дубоноси-це пташки дуже невеликих розмірів - до 18 сантиметрів. Протягом року птахи змінюють забарвлення свого пір'я. Тіло вкрите світло-коричневими пір'їнками. Хвостик забарвлений в чорний колір з білою облямівкою. Колір дзьобика у дубоноса теж змінюється: весь час він рожево-жовтий, а весною сіро-блакитний.

Птахи цього роду займають досить великі території на Земній кулі. Проживає дубоніс в північних районах Індії та Африки. У нас ці маленькі пернаті селяться в лісах Кам'янки.

Гнізда знаходяться на висоті близько 10 метрів від землі. Їх щебетання можна почути лише в сезон розмноження.

Дубоноси - прекрасні літуни, вони здатні розвивати пристойну швидкість. Основна їжа для цих маленьких пернатих - кісточки різних ягід, бузина, плоди, жучки і павучки.

Додаток 4

Текст переказу

Дубоноси

Чорна вишня, зі стовбуром завтовшки в руку, пересаджена пізньою весною, ослабла. Гілки я їй підрізав, щоб зміцнилось коріння, а ось зірвати цвіт не знайшов часу. З рясним цвітом не витягла вона якісного плодоношення. Вишеньки зріли різноколіберні, кострубаті, кособокі. Ніхто на них не заздрився, залишились вони незібрані. Багато з них підгнило від зайвої вологості, а потім вони посохли, зморщеною шкірочкою обтягнувши кісточку ягоди. Коли почервоніло й опало листя, багато таких кісточок, на розташованих ближче до стовбура плодоніжках, залишилось.

Коли засніжило, я став помічати під деревом половинки вишневих кісточок без ядерця. Це були сліди трапези* дубоноса. Який потрібно мати міцний дзьоб, щоб розділити вишневу кісточку по шву на дві половинки й добути ядерце? Поки ще висіли засушені ягоди, я почав підсипати в годівницю кісточки з черешневого компоту.

Рожево-рудий самчик і сіра самочка, дрібніша за шпака, з міцною будовою тіла і дуже товстим дзьобом, сиділи нерухомо. Вони злегка по вертикалі або горизонталі похитували головою. Так птахи давили кісточки. Через деякий час дзьоб відкривався, випадали обидві половинки кісточки. Вони виштовхували їх язичком. Захоплювалась дзьобом чергова кісточка і операція повторювалась. Їм, видно, сподобалась моя гостинність і вони стали щоденними гостями моєї годівниці для синичок.

Додаток 5

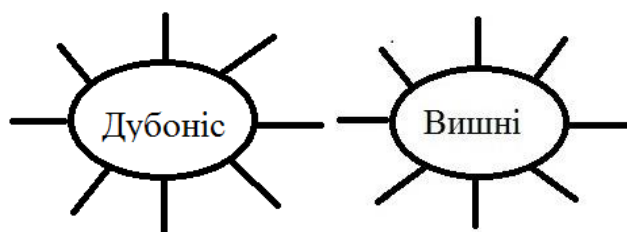

Дубонос
2014г. mp4

Додаток 6

1 група - літератори - ознаки, які допоможуть описати вишню з вишеньками.

2 група – орнітологи - ознаки, які допоможуть описати птахів.

Додаток 7

Вставити пропущені слова.

1 група-літераторивишня, пересаджена пізньою, заслабла. Гілки я їй підрівав, щоб зміцнилось, а ось цвіт не знайшов часу.

Вишеньки зріли різноколіберні,, кособокі. Ніхто на них не заздрився, залишились незібрані.з них підгнило, а потім вони посохли.

Коли опало, багато таких кісточок залишилось. Я став помічати під деревом половинки кісточок без ядереця. Це були сліди..... дубоноса.

2 група-орнітологи Який потрібно мати дзьоб, щоб розділити вишневу кісточку по..... на дві половинки? Поки ще висіли засушені, я почав підсипати в годівницю кісточки з компоту.

Рожево-рудий самчик і.....самочка, дрібніша за шпака, з міцною будовою..... і дуже товстим дзьобом, сиділи Вони злегка похитували головою. Так.....давили кісточки.

Їм, видно, сподобалась мояі вони стали гостями моєї годівниці.

Додаток 8

